

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΔ'. - φύλ. 1 * ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 16 ΤΟΥ ΓΕΝΝΑΡΙΟΥ 1916 * ΑΡΙΘΜΟΣ 582

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΡΗΝΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ. Πέρα από τη ζωή.
ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ Οί Βωμοί.
ΕΙΡΗΝΗ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Δεκατέσσερα χρόνια
ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑ Στη μοναξιά μου
Ο ΝΟΥΜΑΣ Στους αναγνώστες μας.
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ Το μεγάλο παιδί (συνέχεια).
ΣΑΙΣΠΗΡ. 'Ο 'Οθέλλος (συνέχ.).
Δ Π. Τ. 'Ο έγκάθετος.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ.—ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ.—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑ-
ΤΟΣΗΜΟ.

ΔΕΚΑΤΕΣΣΕΡΑ ΧΡΟΝΙΑ

Δημοσιεύουμε με συγκίνηση το χαιρετισμό που κάνει στα δεκατέσσερα χρόνια του «Νουμά» ή έκλεκτη μας συνεργάτις Ειρήνη Πολ. Δημητρακοπούλου (ή Αθηναία). 'Η κ' Δημητρακοπούλου μέσα στο ποιητικό γράμμα της, που κάθε λέξη της έρχεται ολόγεια από την ευγενικιά ψυχή της, δηλώνει πώς θα συντρέξει και ουσιαστικά τον αγώνα του «Νουμά» και δίνει έτσι σε μās, μαζί με τη συνδρομή της και μια άληθινή ψυχική ανακούφιση στις λογι; απογοητεψες, τις άνατόσπαστες από κάθε μη έμπορικη και υλικά ύπολογισμένη έγγασία.

Φίλε Νουμά,

Βλέποντας τώρα τελευταία πιο κοντά τον αγώνα σου και πονώντας, πονώντας κατάκαρδα, μια χάρη θά σου ζητήσω: Να καταθέσω στο χτίριο που μās ύψωσες—κουβαλλητής της πέτρας και της λάσπης μόνο, έσύ,— ένα μικρό λιθαράκι. Μια ιδέα κ' έμένα με κράτησε στη ζωή, μια ιδέα με έσπρωξε σε κάθε μου πράξη. Κι' αν χτύπησα σε βράχους κι' αν θνειρεύτηκα να πιάσω τους ήλιους κι' αν ήρθαν στιγμές παρηγορη- τρες, να ιδω την πολιτεία των ανθρώπων να χάνεται στο ανέβασμά μου,—πάλι ή ιδέα έμπνεύσει και κυβερνήτρα μου. 'Ισως γι' αυτό νοιώθω και το δικό σου αγώνα τόσο βαθειά. Δέν ξέρω. Μά δίχως άλλο, ή προσπάθεια μζύ και το μωρτόριο, αυτή ή έντελέστατη ανθρώπινη κατάσταση, μās άνείγει τέλεια τα μάτια κατά το φως. Για το καλό εκείνων που θά ιδούνε μια μέρα, τράβα το δρόμο σου. 'Από δω κ' έμπρός, βάζω

το χαρτί του «Νουμά». 'Η πομπή των μεγάλων Ψυχάρηδων και Παλαμάδων, με δλη την ακολουθία των νεώτερων, δέν πρέπει να σταματήσει. Στο γλυκόν ύσχο του πρόναου, θέλω ως την ύστερην ώρα να δέωμαι, να τολμω και να δακρύζω μαζί τους. Μικρή ή φωνή μου, μά δέ σημαίνει. Είναι μεγάλη ή λαχτάρα μου.

'Αθήνα 10.1.1916.

Με αγάπη και πίστη

ΕΙΡΗΝΗ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

*Άλλες συνδρομές ταχτικές για το έακολούθημα του «Νουμά»: Ψυχάρης δρ. 300 τη χρονιά, Δ. Π. Πετροκόκ- νινος δρ. 900 τη χρονιά, Ι. Λαγαούρης, δρ. 860 τη χρονιά και 'Αργύρης 'Εφταλιώτης δρ. 300 τη χρονιά.

ΣΤΗ ΜΟΝΑΞΙΑ ΜΟΥ

I

Τώρα που οι άφροκένετες ξυπνάνε τρικυμίες,
Φτωχή καρδιά μου, άρχίνησε και πάλι να πονήσ
Και σμίγοντας το θρήνο σου στο θρήνο της βροχής
Μου ζωντανεύεις θλιβερές παλιές σου ιστορίες.

II

'Ω, μακρυσμένη ώραία ψυχή
Μίς στην άπόλυτη γαλήνη που πλανάσαι
'Από την περασμένη μας ζωή
Τίποτα δέν ταιριάζει να θυμάσαι.

Μά εγώ που καρτερω το λυτρωμό
Κι ο λυτρωμός δέν έρχεται για μένα,
Τί θα γινόμεν δίχως να πονω
Και δίχως να θυμάμαι 'Εσένα;

III

Ίόσους χειμώνες τάχατες κι ακόμα πόσα δειλινά
Θά τριγυρνά στα έρημικά του κόσμου μονοπάτια
Με την έλπίδα την τρελλή πώς ίσως μες στα σκοτεινά
Καμιά φορά σās ξαναϊδω, βασιλευμένα μάτια;

IV

Ξυπνά του άγριου πόλεμου ή τρικυμία ξανά,
Μανιάδες, φέρτε τα παιδιά τα χαϊδεμένα
Που οι Μοίρες τα μοιράνανε μ' όλα του κόσμου τ' αγαθά
Μια νύχτα που τα βρήκανε γλυκά νανουρισμένα.

V

Τί άλλο, Καλέ μου, ζητάς από μένα
Και στέκεις θλιμμένος μπροστά στη μορφή μου

*Αφού κ' ἡ καρδιά μου, αφού κ' ἡ ψυχή μου
— Κι ἄς εἶσαι νεκρός—πλημμυροῦν ἀπὸ Σένα ;

Τὰ θεῖα τραγούδια σου ἓνα πρὸς ἓ α
Τὰ ζεῖ κάθε νύχτα ἡ ψάλτρα φωνή μου,
Γεννήκαν οὐτὰ μοναχὴ προσευχὴ μου
Ἀγνή προσευχὴ, γεννημένη ἀπὸ Σένα !

Γιατί μὲ κυττάξεις μὲ μάτια θλιμένα ;
Λαμπάδα σου ἀνάβω τὴν ἴδια ψυχή μου.
Κοι μέρα τὴ μέρα σκορπᾶ ἡ ζωὴ μου
Γιὰ Σένα, τὰ ρόδα της τὰ χλωμασμένα...

ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΑ

“ΟΙ ΒΩΜΟΙ”

Στὰ μετροημένα διαμάντια τῆς συγκαιρινῆς μας Ποίησης, ἀκόμα ἓνα. Οἱ «Βωμοί» τοῦ ποιητῆ Κωστῆ Παλαμά, τόμος ἀπὸ διακόσες σελίδες, χωρισμένος σ' ἑφτά βιβλία.

Ἀπὸ λογὶς λογὶς πηγὲς κεντρισμένη ἡ δόξικὴ σκέψη τοῦ ποιητῆ, ζευγαρωμένη μὲ μιὰ φαντασία καταπληχτικὰ πλούσια, ἰσορροπημένη μὲ γνώση καὶ σοφία, μᾶς ἀφίνει βαθιοῦς ἤχους νοσηνοῦς ἀρμονίας, μᾶς δίνει ταραχτικὲς συγκινήσεις μιᾶς ἐκστατικῆς ψυχῆς καὶ μᾶς τραβᾶ σὲ τόπους λυρικὰ ὑπερκόσμιους καὶ τραγικὰ πραγματικούς, γιὰ νὰ μᾶς δέσῃ ἄλλῃ μιᾷ φορᾶ τὴ θηλειὰ τοῦ θαυμασμοῦ.

Ἀπὸ τὰ «Μάτια τῆς ψυχῆς μου» καὶ δῶθε, βλέπουμε βῆμα βῆμα τὸ ξετύλιμα τῆς ἀντικειμενικῆς χορδῆς τοῦ ποιητῆ σ' ἓνα βαθύτατο, ὅσο προχωρεῖ, ὑποκειμενισμό. Καὶ ὅμως, ἴσως ὁ τελευταῖος τοῦ υποκειμενισμοῦ φαντάζει σὺν κάτι πλατῆτατο καὶ γενικότατο, μιὰν ἀψηλὴ «ἐφορεία» γιὰ τὰ σημαντικὰ καὶ τὰ σήμαντα τῆς ζωῆς, γιὰ τὰ ταπεινὰ καὶ τὰ μεγάλα, καὶ μ' ἓνα βλέμα πλάτους ἐπικού, μᾶς ἀνοίγει τίς μεγάλες θύρες τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου τοῦ κλείνει μέσα του, μὰ καὶ δημιουργεῖ, τὴν ἐντύπωση τοῦ ἐξωτερικοῦ. Βέβαια, παντοῦ καὶ πάντα, κάτου ἀπὸ τὸν ποιητῆ διαβάζουμε τὴν ψυχή του. Ὅμως ἐδῶ παρατηροῦμε κάτι περσότερο. Διαβάζουμε τὴ ζωὴ του, βλέπουμε τίς ἀγάπες του, μπαίνουμε μαζί στο παλιὸ σπίτι, περπατοῦμε σὲ τὸ λατρεμένο του ἀκρογιάλι, στοὺς δρόμους τῆς καρδιάς του, μὲ τὴ βροχὴ, μὲ τὸν ἄνεμο, μὲ τὸν ἥλιο, μὲ τὸ σούρουπο καὶ μὲ τὴ νύχτ' ἀντάμα. Βυθίζομαστε μέσα στὸν πόνο :

Τὸν πόνο, τῶν καημένων τραγουδιστῶν τὴν κλήρα.

Ἔτσι πάμε ἴσια σὲ μυστικὸ τοῦ ποιητῆ. Ἄμα τὸ νοιώσουμε, ἄμα τὸ μάθουμε, οἱ οὐρανοὶ τῆς ποιήσεώς του ἀνοίγονται μπροστὰ μας καθαροὶ καὶ ὀλογάλανοι. Συνεφιά καὶ ἀντάρα δὲν ἔχει πιά.

Στὰ ποιήματα «Χειμάρρα», «Στὸ Δελμοῦζο», «Εὐρώπη», «Στ' ἄρματα», ποὺ εἶν' ἐμπνεσμένα ἀπὸ συγκαιρινὰ γεγονότα καὶ συνθεμένα σὲ θέματα ἀπάνου τοῦ δημόσιου βίου, δὲν μπορεῖ καὶ καὶ νὰ ξεφύγῃ, ὁ ποιητῆς, ἀπὸ τὸ νὰ μᾶς δεῖξῃ δάκρυο τὸν ἑαυτοῦ, σὲ ἰδιαιτέρη τῆς ψυχῆς του, νὰ ποῦμε. Ψάλλοντας τὸν κίντυνο τῆς Χειμάρρας σὰ νὰ τονὲ σπρώχνῃ τὸ κλάμα τῆς δικῆς του καρδιάς, ποὺ ἔρχεται μ' ὄλο τᾶνθησιμα τῶν μυγδαλιῶν. Δαφνοστεφανώνοντας τὸ Δελμοῦζο, μὲ μιὰν ὀδὴ Ὁρατικῆ, δὲν ἀφίνει νὰ ξεχάσουμε πὼς καὶ ὁ ἴδιος τῆς Δάφνης εἶναι ἀγαπητικός, ζώντας κάτου ἀπὸ τὴ ματιὰ της. Ἀψηλονόητα ζωγραφίζοντας τὸ γιγαντοπόλεμο τῆς Εὐρώπης, τελιώνει τὸ ποίημα μ' ἓνα μίλημα τοῦ ἑαυτοῦ του. Μᾶς λέει ἔτσι, πὼς ἀπὸ παιδὶ δασκαλεῦντη καὶ ὀδηγήθηκε μὲ τὸ χέρι τῆς ἑκαουσμένης Δημοκρατίας, καὶ ὅσο καὶ ἂν τὸ μάτι του πέφτει σὺν ἀπὸ κάποιον Ὀλυμπο δικαιο-

σύνης, δὲν μπορεῖ νὰ μὴ βροντοφωνάξῃ τὸ γιατί ὄλη του ἡ ἀγάπη γέρνει πρὸς τὴ Γαλλία. Καὶ τὴ φωνὴ τοῦ «Στ' ἄρματα» μᾶς τὴ στέλνει σὺν ἓνας κρᾶχτης ἀπ' τὴν ἐρμιά του Κι ἀκόμα σὲ τὸ δακρυολουμένο «Ἐπιτάφιο τοῦ νέου μου φίλου» — μὲ τίς στροφές, φύλλα ριγμέν' ἀπὸ κλαρὶ χινοπω- ριατικο — μᾶς φέρνει τὴ θλίψη του, ψάλλοντας τὴν ἀγγελικὴ φροντίδα ποῦ τοῦ ἔστειλε τὴ γνωριμιὰ τοῦ ἀγαπημένου «παραμονὴ γιορτῆς, χαρούμενη ὥρα». Μὰ τίχα ἓνας ποιητῆς τόσης σημασίας γιὰ τὴ σημερινὴ μας φιλολογία, δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα, μ' ὅποιον τρόπο, σὲ τέτοιες ζυγαριὲς νὰ εἰχθῇ δάκρυον τὴν προσωπικότητά του τὴν ἴδια ;

*
*

Στοὺς «Βωμούς», ὄλο τάνοιχτὸ πέλαγο τῆς ποιήσεως τρικυμισμένο. Ὁ ποιητῆς εἶναι τὸ καρᾶβι μὲ τᾶσπρο πανί, ποῦ γοργὰ τὸ περᾶ καὶ τὸ σκίζει. Τὰ κύματα βουνα, τὸ ἓνα στ' ἄλλο ἀπανωτά. Τὸ καρᾶβι φορτωμένο ἀπὸ κόσμους καὶ κόσμιους. Ὀνειράτα καὶ θύμησες ζωντανές, πόθοι καὶ ἀγάπες φλογισμένες, βάσανα καὶ χαρὲς, τραγούδια καὶ μυρολόγια, ἀνατολὲς καὶ δῦσες, κρᾶματα καὶ θυσίαι, πνοὲς καὶ ἀρώματα. Ποῦ τὰ πάει ; Ἡ τέχνη δὲν ἔχει λιμάνι. Τὰ γυρτίζει καὶ τὰ ξαναγυρτίζει. Τὰ δείχγει σὲ τὸ φῶς, μιὰν ὄψη. Τὰ δείχγει στὸν ἴσκιον, ἄλλῃ ὄψη. Πάντα ζωντανὰ, λαχταριστὰ, καινούρια.

Μὲ ἄρθρα κριτικὰ ὁ Παλαμάς, καὶ κάποτε μὲ τὸ στίχο ἀκόμα, πόσες φορὲς δὲ μίλησε γιὰ τοὺς Δασκάλους, τοὺς ἀρχοντες καὶ τοὺς πρώτους τῆς νέας μας ἄξιας λογοτεχνίας. Ἰσως εἶναι κείνος, ὁ ποιητῆς τῶν «Βωμῶν», ποῦ τοὺς περ- σότερους ἀπὸ τοὺς Πατέρες τοὺς φανέρωσε καὶ τοὺς ἔδειξε, γιὰ κοίταμα καὶ προσοχὴ παντοτινὴ στοὺς γεώτερους. Καὶ ὅμως τώρα ἔρχεται πάλι νὰ τοὺς ξαναφανέρωσῃ, νὰ τοὺς λει- τουρηγῇ, τινάζοντας ἓναν ὑπεράξιον ὕμνον γιὰ δοξολογημά- τους. Ἀπλώνει τὸ χέρι μέσα στὰ σύνεφα τοῦ ἰδεατοῦ, γιὰ νὰ τοὺς πιάσῃ. Τοὺς χρωστᾶ ἓνα φιλή. Ὅμως μαζί βρῖσκει τὴν εὐκαιρία γιὰ νὰ στεφανώσῃ τὴν ὄψη τους μ' ἓνα καινούριον ἄρα, ποῦ μυροβολᾷ ἀπὸ πίστη. Τὸ ποίημα οἱ Πατέρες ἔχει μιὰν ὀσμὴ λυρισμοῦ ἀξιοπαρατηρήτου, καὶ τὸ κορῶ- φοῦμά του, οἱ τελευταῖοι στίχοι. Ἐκεῖ ὁ ποιητῆς τηράζοντας γὰ χαρακτηρισμὸν τὸν ἑαυτοῦ του, εἶναι σὰ ν' ἀφίγη στοὺς κα- τοπινούς τὴν ποιητικὴν του διαθήκη. Ἡσὸ σοφὰ, πόσο λα- γαρισμένα καὶ τετράπλευρα πέφτουν ἐδῶ τὰ λόγια ἓνα ἓνα !

Παιδὶ τὸ περιβόλι μου ποῦ θὰ κληρονομήσῃς,
ὅπως τὸ βρῆς καὶ ὅπως τὸ δῆς νὰ μὴν τὸ παρατήσῃς.
Σκάψε τὸ ἀκόμα πῶς βαθιὰ καὶ φράξε τὸ πῶς στέρρα
καὶ πλούτισε τὴ χλόη του καὶ πλάτηνε τὴ γῆ του,
καὶ ἀκλάδετο ὅπου μπλέκεται νὰ τὸ βεργολογήσῃς,
καὶ νὰ τοῦ φέρνῃς τὸ νερὸ τὸ ἄγνὸ τῆς βρουσομάνας,
καὶ ἂν ἀγαπᾶς τᾶνθρωπινὰ καὶ ὅσα ἄρρωστα δὲν εἶναι.
ρίξε ἀγιασμὸ καὶ ξύρκισε τὰ ξωτικά, νὰ φύγουν,
καὶ τὴ ζωντανία σπεῖρε τοῦ μ' ὅσα γερά, δροσάτα.
Γίνε ὀργωτόμος, φυτευτῆς, διαφεντευτῆς.

Κι ἂν εἶναι

κ' ἔρθουε χρόνια δίσσεχα, πέσουν καιροὶ ὄργισμένοι,
καὶ ὅσα πουλιὰ μισέψουε σκιασιμένα, καὶ ὅσα δέντρα,
γιὰ τίποτ' ἄλλο δὲ φελᾶν παρὰ γιὰ μετερίζια,
μὴ φοβηθῆς τὸ χαλασμό. Φωτιά ! Τσεκούρι ! Τράβα.
Ξεσπέρμενέ το, χέρσωσε τὸ περιβόλι, κόφ' το,
καὶ χτίσε κάστρο ἀπάνου του καὶ ταμπούρωσου μέσα.
γιὰ πάλεμα, γιὰ μάτωμα, γιὰ τὴν καινούρια γένα
π' ὄλο τὴν περιμένουμε καὶ ὄλο κινᾶει γιὰ νάρθη,
καὶ ὄλο συντρίμμι χάνεται σὲ τὸ γύρισμα τῶν κύκλων.
Φτάνει μιὰ ἰδέα νὰ σὲ πῆ, μιὰ ἰδέα νὰ σὲ προστάξῃ,
κορῶνα ἰδέα, ἰδέα σαθὴ, ποῦ θὰ εἶν' ἀπάνου ἀπ' ὄλα.

Μὰ τὸ μάτι σὲ λίγο σὰ νὰ βλέπῃ ὀραματικά. Οἱ «Ἀγέ- νητες ψυχές», τὰ ἔργα τὰ μισοτέλειωτα κ' ἴσως τὰ ποτὲς τελιωμένα, τὰ ἐπικά ταξίδια, τ' ἀφύρωτα βλαστάρια, ποῦ